

7439

C1926.1560

ԹԵ ԻՆՉՊԵՍ ԿԱՐԵԼԻ ՅԵ

Գ Յ Ո Ւ Ղ Ո Ւ Մ

ԵԼԵԲՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԱՆՅԿԱՑՆԵԼ

ՍԶՄ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՈՍԿՎԱ

1926

621.31

4-83

С7926/360

Ա. ԿՐԱՎՁԵՆԿՈ

621.31

4-83

30 JUL 2010

1406
БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
ОБОЗНАЧЕНИИ
Академии Наук
СССР

ԹԵ ԻՆՉՊԵՍ ԿԱՐԵԼԻ ՅԵ
ԳՅՈՒՂՈՒՄ
ԵԼԵՔՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ
ԱՆՅԿԱՅՆԵԼ.

Խ.Ս.Հ.Մ. Ժողովրդագրության Կենտրոն
ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
ՄՈՍԿՎԱ 1926

33-10725

23 MAY 2013

11115

Напечатано в типогр. Госиздата
„Красный Пролетарий“
Москва, Пименовская
ул., д. № 16, в коли-
чест. 5000 экз.
Главлит
№ 54297.

56591-66

ԳԵՏՆԱԽՆՁՈՐՈՎ ՀԱՐՈՒՄՑ ԳՄՎԱՌԱԿՐ.

Շունդեն փոքրիկ գավառակը գտնվում է
Կաստրամայի նահանգում, Վոլգա գետի ափին:

1905 թվին այդ գավառակն ուներ 11,845
բնակիչ, իսկ հիմա՝ մի քիչ ավելի:

Գավառակը սակավահող է, շնչին հասնում է
քառորդ դեսյատինից պակաս վարելահող և մոտ
յերեք քառորդ դեսյատին խոտհարք:

Հողը վատ է, ավազոտ, այդ պատճառով ել
բերքից քիչ հացահատիկ է ստացվում: Այստեղ
լավ է գնում գետնախնձորի (կարտոֆիլի) մշա-
կությունը, դրա համար ել շունդենցիները գետ-
նախնձորի համար ավելի շատ հող են հատկա-
ցնում, քան թե հացահատիկների մշակությանը:

Բայց հում գետնախնձորը եփան մթերք է,
մոտերքում ել դրա համար չկան մեծ շուկաներ,
վորտեղ կարելի լինի ծախել ստացված բերքը,
իսկ հեռու տեղ տանել—ձեռնառու չէ: Դուրս է
գալիս, վոր լավ բերքի դեպքում ել գյուղացին
քիչ ոգուտ է ստանում:

Բայց գետնախնձորից կարելի չէ կրախմալ

պատրաստել, իսկ կրախմալից՝ շառապ. այս նյութը նույնպես անհրաժեշտ է ուրիշ բաներ արտադրելու համար:

Յեվ ահա տեղական հարուստները, զորքաներն ու քաղաքի վաճառականները սկսեցին այդ գավառակում գետնախնձոր-քերող փոքրիկ գործարաններ սարքել: Գետնախնձորը եժան գնով գնում էին գյուղացիներից, տեղն ու տեղը կրախմալ պատրաստում և այսպիսով մեծ ոգուտ ստանում:

Յեվ վորովհետև այդ մանր գործարանատերերը քիչ էին, դրա համար ել նրանք հեշտությամբ խոսքերը մեկ էին անում և պակաս վճարով գյուղացիներից գնում գետնախնձորը:

Ահա այսպես, գյուղացիք մեծ կախման մեջ էին նրանցից:

ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ Ե ՈՒԺԸ.

Յերկար ժամանակ շունգեցիները վոչինչ չէին կարողանում անել, և միայն տեսնում էին, թե ինչպես այդ մանր գործարանատերերը հարստանում էին ուրիշների արյան-քրտինքի արդյունքները յուրացնելով: Այսպես շարունակվեց, մինչև վոր նրանք գտան այդ դրությունից դուրս գալու միջոցը:

Այդ յեւը—կոռպերացիան էր:

1904 թվին Սամեո գյուղում գյուղացիները կազմակերպեցին Շունգեցի գավառակում առաջին «գյուղատնտեսական ընկերությունը»:

Այս ընկերությունը հաջող կերպով սկսեց իր անդամներին յերկրագործական գործիքներ հայթհայթել, քաղաքում գյուղացիների համար անհրաժեշտ ապրանքներ գնել և նրանց մթերքները ափսեղ լավ գնով ծախել:

Այսպիսով գյուղացիք գործնականում տեսան կոռպերացիայի տված ոգուտը:

1907 թվին Շունգ գյուղում բացվեց գավառակային վարկային ընկերություն, և գյուղացիությունն սկսեց ազատվել այդ զորքանների լծից:

Բայց վորպեսզի նրանք ազատվեյին այդ գործարանատերերի շահագործումից, պետք էր, վոր գետնախնձորի մշակման գործը իրենց ձեռքը վերցնեյին:

Յեվ ահա, դրանից յերկու տարի հետո, գյուղացիք մի կերպ հիմնում են «Շունգեցի բաժնետիրական ընկերությունը», վորը, վարկային ընկերության դրամական աջակցությամբ, հենց նույն տարում հիմնում է ու գործի գնում գետնախնձոր-քերող առաջին կոռպերատիվ գործարանը:

Մինչ այդ, գավառակում կային գետնախորհրդ-քերող 11 մասնավոր գործարաններ:

Առաջին կոոպերատիվ գործարանի բացումով մասնավոր մանր - գործարանատերերի գործնե-յությանը մեծ վնաս հասցրվեց, վորովհետեւ գյու-ղացիք իրենց գետնախնձորը սկսեցին տալ իրենց գործարանին:

Մասնավոր գործարանատերերը հետզհետեւ դադարեցրին իրենց աշխատանքները և մեծ մա-սամբ ձեռնտու գներով վաճառեցին գյուղական գյուղատնտեսական արտեղներին, վորոնք կազ-մակերպվում էին՝ մեկը մյուսի յետեւից:

1912 թվին գավառակում գոյություն ունե-ցող կոոպերատիվ 4 կազմակերպությունները կազմեցին Շուշուբենի կոոպերատիվների Միու-թյունը, վորը հենց այդ ժամանակ մի կտոր ըն-կած վաճառականից ձեռք բերեց գավառի ամե-նախոշոր գեղնախնձոր-խորող գործարանը և սղո-ցարանը:

Գավառակի զանազան մասերում, մեկը մյու-սի յետեւից կազմակերպվեցին գյուղատնտեսա-կան արտեղներ և շտապեցին միանալ կոոպերա-տիվների Միությանը:

Միության գլուխ էին կանգնած ձեռնհաս և գործունյա մարդիկ, վորոնք և հաջողությամբ առաջ տարան գործը:

Միությունը կահավորեց, նոր մեքենաներ դրեց ձեռք բերված այդ գեղնախնձոր-խորող գոր-ծարանի մեջ և այսպիսով ունեցավ կրահաւաղ յորացնող առաջին գործարանը, վորը պետք է աշխատեր ամբողջ գավառակի պետքերի համար: Բացի դրանից, այդ գործարանին կից նա մի շո-շոգեաղաց հիմնեց և սկսեց ընդարձակել իր շրջա-նառությունը:

Թե ինչպես էր ընթանում կոոպերացիայի զար-գացումը գավառակում, դա յերևում է հետեւյալ փոքրիկ աղյուսակից:

Ամեն 100 բնակչից		չեն մասնակցել	
կոոպերացիայի մեջ		մասնակցել են.	
1905 թ.	2 մարդ.	—	98 մարդ.
1912 »	36 »	—	64 »
1917 »	51 »	—	49 »
1920 »	88 »	—	12 »
1923 »	92 »	—	8 »

Ինչպես մենք տեսնում ենք այս տախտակից, 1923 թ. համարյա թե ամբողջ գավառակը կոո-պերացումի յեր յենթարկված:

կոոպերացիան գյուղացիներին հնարավորու-թյուն տվեց զիտնական ագրոնոմների ոգնու-թյունն ստանալ՝ իրենց տնտեսությունը լավա-ցնելու համար:

Առանձին ուշադրութիւնն եր դարձված գետնախնձորի մշակութիւնն վրա: Յանքսի համար ամենալավ տեսակի գետնախնձոր ձեռք բերելով, գյուղացիք մի դեսյատինից ստանում եյին մինչև 2 հազար փութ գետնախնձոր:

Հիմա այդ գավառակը պահող պահպանողը, գլխավոր կերակրողը գետնախնձորն է: Պատերազմի ժամանակ մեծ քանակութեամբ բանջարեղեն եր ցանվում այնտեղ, վորից ստացված բերքը չորացվում եր՝ դրա համար հիմնված հատուկ գործարաններում և ապա մատակարարվում գործի կարիքների համար:

Ավելացել է կաթնատու անասունների թիվը, կաթից այլ մթերքներ պատրաստելու համար բացվել են յուղ պատրաստող կոոպերատիվ փոքրիկ գործարաններ: Զարգացել է խոզաբուծութիւնը, ավելացել է խոզերի թիվը, վորոնց կերակրում են՝ գործարաններում գետնախնձորի մշակումից ստացված ֆեկսիներով:

Թեև գավառակի ունեցած հողը չի ավելացել և նույնիսկ, ազգաբնակչութիւնն աճման հետեւանքով, մեկ շնչին հասնող հողաբաժինը մինչև անգամ պակասել է, բայց և այնպես այդ շրջանի գյուղացիները տնտեսապէս այժմ շատ ավելի ապահովված են:

Կոոպերացիայի աճումով և տնտեսական վի-

ձակի բարելավումով, բնակչութիւնն այժմ շատ ավելի գիտակից է, առույգ ու ձեռներեց:

1923 թվի սկզբին Շունգենի Կոոպերատիվների Միութիւնը կազմված եր տեղական բոլոր 7 գյուղատնտեսական կազմակերպութիւններից. բաժնետերերի (փայտտերերի)*) ընդհանուր թիվը 2,432 մարդ եր:

Միութիւնն ունի ալյուրի շոգեաղաց և 4 գործարան, այն ե՝ կրախմալ-չորացնող, կրախմալ-քերող, սղոցարան և կաշվի գործարան, բացի ելեքտրական կայարանից, վորի մասին հետո կխոսենք:

Միութիւնն մեջ մտնող բոլոր արտերները ունեն իրենց գյուղատնտեսական ձեռնարկութիւնները, վորոնք ցրված են գավառակի գյուղերում:

Ահա այդ ցուցակը.

6 հատ «գետնախնձոր-քերող»	գործարան.
3 » բանջարեղեն չորացնող	»
4 » ալյուրի	»
4 » պանիր շինող	»
1 » յուղ պատրաստող	»
2 » ալրաղաց	»
1 » սղոցարան	»

Այսպիսով, կոոպերատիվ կազմակերպութիւն-

*) Փայտերը սովորաբար լինում և ընտանիքի մեծը:

ների մեջ միացած այս փոքրիկ գավառակի գյուղացիութիւնը ստեղծել է և հիմա ունի 25 հասարակութեան ձեռնարկ:

Շունգենցիք վաղուց են հասկացել, վոր գիտութիւնը—ուժ է և մեծ ուշադրութիւն են դարձրել իրենց կրթութեան վրա:

Հիմա Շունգենի գավառակում կան լավ դպրոցներ, գրադարան—ընթերցարաններ, ժողովրդական տներ, դրսից լրագրներ են ստացվում, տեղացիներն ունեն իրենց յերգեցիկ լավ խումբը, ունեն դրամատիքական և սպորտի (յերիտասարդների համար) խմբակներ:

Հիմա այնտեղ հարյուր մարդուց միայն հինգն են անգրագետ:

Թե տնտեսական և թե կուլտուրական աշխատանքների մեջ մեծ մասնակցութիւն ունի կուսակցական բջիջը, վոր համերաշխ և յեռանդուն աշխատանք է տանում:

ԿՈՈՊԵՐԱՅԻԱՅԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԴԵՊ
ԵԼԵՔՏՐՈՖԻԿԱՅԻՍ.

Շունգեն գավառակի Սամետ գյուղում ժողովրդական տուն էր շինված: 1918 թվին այդ տան լուսավորութեան համար մի փոքրիկ ելեքտրակայան էր սարքված:

Շուտով այդ ժողովրդական տունը այրվեց հրդեհից, ելեքտրակայանն էլ հետը մոխիր դարձավ, բայց ելեքտրական լույսը մեծ տպավորութիւն էր թողել ժողովրդի վրա:

Յեւ յերբ տնտեսական քայքայման տարիներում գյուղը առանց նավթի մնաց և հարկ յեղավ նորից մարխով (փայտի ցողիկներով) լուսավորել խրճիթը, շունգենցիք սկսեցին համառ կերպով հոգալ այն մասին, թե ինչպես անեն, վոր ելեքտրական լույս ունենան իրենց խրճիթներում:

Պետք էր, վոր մեկը այդ գործը սկսեր:

Այդ գործին ձեռնարկողներից մեկն էլ նույն գավառակի գյուղացի Ստրուգովն էր:

Յարի որով Ստրուգովն իր զինվորական ծառայութիւնն անց էր կացրել նավատորմիցում, աշխատելով սուզանավի վրա, վորտեղ և նա ծանոթացել էր ելեքտրականութեանը:

1909 թվից նա աշխատում էր կոոպերացիայի մեջ:

Փոխանակ ամեն մի գյուղի համար առանձին փոքրիկ ելեքտրակայաններ հիմնելու (ինչպես այդ մտածում էին անել վոմանք), Շունգենի կոոպերատիվների Միութեան 1918 թվի ընդհանուր ժողովում Ստրուգովն առաջարկեց ամբողջ գավառակի համար հիմնել մի մեծ ելեքտրակա-

յարան, այն հաշվով, վոր նա վոչ միայն լույս տար, այլ և շարժման մեջ դնելը բոլոր՝ գեանախնձոր-քերող և այլ կոռպերատիվ գործարանները:

Սկզբում այդ առաջարկը շատերին յերևաց վորպես վոչ կարևոր և իրենց ուժից վեր ծախսեր պահանջող գործ: Բայց յերբ Միության հրավերով յեկած մասնագետ ինժինեըները ամեն ինչ հաշվեցին, պարզվեց, վոր այդպիսի մեծ, շրջանային կայարանը վառելիքի մեծ խնայողություն կլինեը գործարանների համար, և շատ ավելի ձեռնտու, քան փոքրիկ կայարաններ հիմնելը:

1919 թվի փետրվար ամսին Շուշուգենի կոռպերատիվների Միության լիազորների ընդհանուր ժողովում վերջնականապես վճովեց կառուցել շրջանային մեծ ելեքտրակայարան:

Ընտրվեց և կառուցող հանձնաժողով՝ Ստրուգովի նախագահությամբ:

Վերջինիս ամենամոտ և ջերմ աշխատակիցը ելեքտրականացման գործում, գյուղացի Շիշկինն էր, Շուշուգենցի մի այլ կոռպերատոր:

Սկզբում Շուշուգենցիներին մեծ ոգնություն ցույց տվեց Մոսկվայում գործող՝ գեանախնձորի կոռպերացիայի կենտրոնական Միությունը—«Գեոսնախնձոր-Միություն» անունով: Շուշուգենի կայա-

րանի ծրագիրը մշակեցին այդ Միության ինժեներները. այդ Միությունը տվեց նաև անհրաժեշտ ծախսերի մի մասը:

Գ Ե Պ Ի Գ Ո Ր Մ.

Վորոշվեց ելեքտրական կայարանը շինել Կարբենիկ գյուղում, Կաստրոմկա գետակի ափին, Միության ակրադացի և սղոցարանի ու կրախմալ-չորացնող գործարանի կողքին, վորպեսզի նրա շոգիից կարելի լինեը ոգտվել բանջարեղենները չորացնելու համար:

Հանձնաժողովը սկսեց կառուցման նյութերի պատրաստությունը տեսնել: Նախ և առաջ ձեռք բերվեցին անհրաժեշտ թվով գերաններ, աղյուս ու ցեմենտ, ինչպես նաև ելեքտրական պիտույքներ:

Այդ աշխատանքները, ինչպես ասացինք, տեղի էյին ունենում մեր ամենամեծ քայքայումի ժամանակ, յերբ փոխադրական միջոցները խանգարված էյին, յերկաթուղիների վրա իշխում էր տիֆը, վորից մեռավ Միության ինժեներներից մեկը:

Շատերին անմիտ գործ էր թվում այդ ծանրը որերին շինարարական աշխատանքներ սկսելը:

Բայց Ստրուգովն ու Շիշկինը—համառ ու յեռանդուն մարդիկ էին: Նրանք չեյին ուզում ձեռները ծալել ու նստել. սիրով աշխատանքի կպան և յեռանդով կովում էին դժվարությունների դեմ:

Իրենց այս աշխատանքների մեջ նրանք ամբողջ գավառակի աջակցությունն էին զգում: Գեղ չէ՞ վոր «գեղ կանգնի՝ գերան կկոտրի», չէ՞ վոր միացած ուժերով շատ բան կարելի յեանել:

Յերբ պետք եր լինում ստացված մեքենաները կամ այլ նյութերը յերկաթագծից կրել, կառուցող հանձնաժողովը իսկույն այդ մասին իմաց եր տալիս գավառակում և ահա նրա այդ կոչին հազարավոր սայլակներ էին հավաքվում, վորոնք առանց վճարի, տասնյակ հազարավոր փթերով բեռներ էին տեղափոխում իրենց ելեքտրակայարանի համար:

Բայց գործը քանի գնում—դժվարանում եր: Բանը նրանումն եր, վոր արգելվեց մեքենաների և նրանց անհրաժեշտ պարագաների ազատ վաճառքը: Ստանալու համար պետք եր ձեռք բերել հատուկ թույլտվություն, վորը մեծ դժվարությունների ու ձգձգումների հետ եր կապված:

Այդ աշխատանքի մեջ շունգենցիներին մեծ աջակցություն ցույց տվեց Խորհրդային Իշխա-

նությունը՝ տեղում, կաստրամայում, նույնպես և Մոսկվայում:

Ձանազան ձեռնարկություններ նրանց ձրի բաց թողին իրենց համար ավելորդ շոքեկաթսաներ, մեքենաներ և այլ սարք ու կարգ:

Այս բոլորը միմյանց քիչ էին հարմարվում. հարկ եր լինում վորոշ փոփոխություններով մեկը մյուսին հարմարեցնել, շտկել ու միացնել:

Կայարանի կառուցման ժամանակ շունգենցիների մեջ միտք հղացավ ելեքտրականությունն ոգտագործել նաև վարի համար: Այս միտքը խրախուսվեց թե նահանգական հողբաժնում և թե Մոսկվայում՝ «Ելեքտրահող» բաժնում:

Այս հիմնարկությունները նույնպես ոգնության յեկան նրանց:

Յերբ սկսվեց ՆԵՊ-ը և հիմնարկություններն անցան տնտեսության ինքնարդարացման յեղանակին,—այլևս դադարեցին կայարանի համար անհրաժեշտ նյութեր և պարագաներ բաց թողնել, և այդ արտոնյալ դրությունը վերացվեց:

Պետք եր, վոր Կոոպերատիվների Միությունն ինքն իր ուսերի վրա առներ կայարանի կառուցումն ավարտելու բոլոր ծախսերը: Յեվ ահա այդ ժամանակ եր, վոր վրա հասավ անբերրիությունը:

Շատերը հուսահատվեցին և գլուխները կորցրին:

Թվում եր թե սկսված գործը չալիտի ավարտվի: Յեվ միայն Ստրուգովի յերկաթե համառությունն ու Շիշկինի և բարեկամների մի փոքրիկ խմբակի անձնվեր յեռանդն եր, վոր բնակչության մեջ վառ պահեց հավատը դեպի այդ գործի հաջողությունը և գործը հասցրեց իր վախճանին:

Դեռ աշխատանքի վերջը չտեսած, գյուղացիք առաջուց սկսեցին Միության գանձարկղը մոցնել իրենցից ստացվելիք վարձը ելեքտրական լույսի համար: Բացի այդ, նրանք ինքնակամ հանձն առան վորոշ տուրք տալ կայարանի շինարարական աշխատանքներն ավարտելու համար:

Յեվ այսպես, պայքար մղելով խոչընդոտների ու կարիքների դեմ, դանդաղ, բայց համառ քայլերով շունգենցիներն իրենց մեծ գործն յերեք տարվա ընթացքում ստեղծեցին՝ Սորհրդային Իշխանության մշտական աշակցությամբ:

ԱՄԵՆ ԻՆՁԻ ՎԵՐՋՆ Ե ԳՈՎԵԼԻ.

1923 թվի գարնանը կայարանն արդեն կառուցված եր և կահավորումն ավարտված:

Դա մի մեծ, գերանահյուս շինություն ե, Կոոպերատիվների Միության մյուս շենքերի կողքին կանգնած:

Կաթսայատանը դրված ե Դյուրրի սխալ յերկու մեծ կաթսաներ իրենց ջրխողովակներով: Այստեղ ստացված շոգին շարժման մեջ ե դնում 500 ձիյու ուժ ունեցող մեքենան:

Շոգեմեքենան շարժման մեջ ե դնում ելեքտրոմեքենային: Այս լարման ուժով ելեքտրական եներգիան (ուժը) անցնելու յե գավառակի զանազան վայրերը ու այստեղ ևս գործարանների մեքենաները շարժման մեջ ե դնելու:

Ընդհամենը սկզբում պետք եր բավարարել 42 գյուղի (2,293 տնով) և 7 կոոպերատիվ գործարանների կարիքները, իսկ հետո արդեն ելեքտրոֆիկացիայի պիտի յենթարկվեյին նաև մնացած ձեռնարկությունները:

Յեվ վորովհետև ամառ ժամանակ գործարանները մեծ մասամբ չեն աշխատում, շունգենցիները վորոշեցին ելեքտրական ուժը ոգտագործել նաև վար անելիս:

Շունգենցիք և նրանց հարևանները ունեյին մի շարք խոտատեղեր, վորոնք, շնորհիվ անուշադրության, կոխտված եյին անասունների կողմից և շատ վատ խոտաբերք եյին տալիս: Յեթե այն հողերը վարեն և խոտ ցանեն, ապա այդ տեղից ստացվող խոտի հունձը կավելանա հինգ անգամ:

Բայց անմիտ գործ եր այդ պնդացած հո-

99-16595

դերը արորով կամ գութանով փխրեցնելը:

Յեւ անա վորոշում են ելեքտրական գութան բերել տալ: Համաձայն շունգենցիների հետ, կապած պայմանագրի, այդ վարը հանձն առավ անել պետական «Ելեքտրա - գյուղ - շինարարություն» կոչված հիմնարկությունը, վորը և վարելատեղ ուղարկեց գութանն ու հատուկ մարզիկ՝ գործը ղեկավարելու համար:

Հունիսի 10-ին Շունգենի կայարանի հանդիսավոր բացումն էր:

Մոսկվայից յեկել էյին Համառուսական Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի, Հողային Ժողովրդական Կոմիտարիատի, կոոպերատիվ կենտրոնների և կուսակցական մարմինների ներկայացուցիչները, ինչպես և հարևան շրջանների գյուղական ընկերությունների բաղմաթիվ ներկայացուցիչները:

Ճառախոս-կոոպերատորները հատկապես շեշտում էյին այն հանգամանքը, թե ինչպիսի մեծ աջակցություն է ցույց տվել շունգենցիներին Սորհրդային Իշխանությունը՝ ելեքտրոֆիկացիայի գործում:

Ժողովը միաձայն վորոշեց Վ. Ի. Լենինին, վորպես հանրապետության առաջին ելեքտրոֆիկատորին, վողշույնի հեռագիր ուղարկել և նրա անունով կոչել նոր բացված ելեքտրակայարանը:

Ստրուգովին և Շիշկինին կայարանի կառուցման վերաբերյալ նրանց կատարած յեռանդազին աշխատանքների համար, Շունգեն գավառակի բնակչությունը շնորհակալության ուղղերձ մատուցեց:

Այդ որը շունգենցոց դաշտի վրա ելեքտրական գութանը առաջին ակոսներն անցկացրեց:

Իրենց ձեռք բերած այս հաջողություններով շունգենցիք չեն բավականանում: Նրանք ելի նոր ծրագրներ ունին գլուխ բերելու:

Առաջները իրենց գործարաններում պատրաստած կրախմավը նրանք չորացնում էյին իրենց սարքած հատուկ գործարանում և ապա վաճառում: Հիմա նրանք վորոշեցին գավառակի մեջ իրենց սեփական գործարանը հիմնել, վորտեղ կարելի լիներ կրախմավից տեղն ու տեղը այլ նյութեր պատրաստել:

Շարապի պահպանման համար մեծ թվով տակառներ են պետք, իսկ տակառներ շինելու համար պետք է շինվեն համապատասխան արհեստանոցներ: Շունգենցիները մտադիր են վերականգնել իրենց հին կավագործարանը, վորը մինչև այդ համարյա մոռացության էր մատնված

և, բացի այդ, զարկ տալ գավառակի այլ տնայնագործական զբաղմունքներին:

Յեւ վորովհետև առաջին տարիների ընթացքում շունգենցոց ելեքտրական ուժը շատ շատ եր՝ համեմատած նրանց պետքերի հետ, ուստի նրանք վճռեցին այդ ուժի մի մասը թողնել հաւրեան գավառակներին:

Հիմա Շունգենի Միությունը անդամագրված է Համառուսական «Ելեքտրովարկ» կոչված փայտիւրական ընկերությանը: Վերջինիս նյութական աջակցությամբ շունգենցիները հույս ունին ել ավելի ընդարձակել իրենց շրջանի ելեքտրոֆիկացիան:

Իր այս աշխատանքներով Շունգենի գավառակը համոզեցուցիչ կերպով մեզ ցույց է տալիս, թե ինչպես կարելի յեւ ինչպես պետք է տարվի գյուղի ելեքտրոֆիկացիան:

Այս կենդանի որինակը առանձնապես նրանով է հետաքրքիր, վոր Շունգենի գավառակը գյուղացիական մանր տնտեսությունների սովորական շրջան է:

Այս գեղեցիկ որինակը մեզ պարզ ցույց է տալիս, թե ինչպես կոոպերացիայի միջոցով առաջ են գալիս ու զարգանում են կուլեկտիվ (խմբական) ունակությունները, թե ինչպես ծավալվում ու զարգանում է համայնական տնտեսու-

թյունը՝ առանձին անդամների աշխատանքի արդյունքները վերամշակման յենթարկելով:

Ելեքտրականությունը ել ավելի ամուր է կապում այս մանր տնտեսությունները միմյանց հետ:

Իսկ այն շահը, վոր ելեքտրավարն է տալիս, դա կհարկադրի գյուղացիներին, վոր նրանք աստիճանաբար նոր և կատարելագործված յեղանակներով ու միացած ուժերով ոգտագործեն իրենց հողը:

Յեւ այսպես, աստիճանաբար, քայլ առ քայլ, կոոպերացիայի յեւ ելեքտրոֆիկացիայի միջոցով, գյուղը կանցնի սոցիալիզմին:

ՇՈՒՆԳԵՆՅՈՒՆԵՐԸ ՄԵՆԱԿ ԶԵՆ.

Վերջին տարիները մեր հանրապետության շատ տեղերում գիտակից գյուղացիությունն իր տնտեսությունը նոր հիմքերով է առաջ տանում:

Մեծ են ելեքտրականության տված ոգուտներն այնտեղ, ուր նա անցկացված է. մի կողմից լույս է տալիս նա, մյուս կողմից՝ բազմատեսակ աշխատանքներ կատարում:

Որինակներն այնքան շատ են, վոր բոլորը թվել չես կարող:

Բերենք մի այդպիսի որինակ:

Բորովիչ և Վալդայ անուններով յերկու գավառներ կան Նովոգորոդի նահանգում: Շատ հին ժամանակներից գյուղացիներն այստեղ իրենց ձմեռային զբաղմունքներն ունեն: Մեքենաներով գուլպաներ են գործում, ձեռնոցներ և այլ տաք հագուստներ: Բացի այդ, վաճառքի համար կոշիկներ են կարում կային:

Սրանից տաս տարի առաջ անայնագործ գյուղացիները սկսեցին միանալ և աշխատակցական խմբակներ (արտելներ) կազմել, վորպեսզի միասին գնեն հում նյութերը (գործվածքների թելը, կաշի կային), մեքենաներն ու միասին վաճառեն իրենց սլաքապատած ձեռագործները:

1914 թվին այդ արտելները միացան և այսպիսով կազմվեց «Բորովիչ-Վալդայի սնայնագործական յեյ գյուդսսնեստական Միությունը»:

Այս Միությունը չափազանց հաջող տարավ իր աշխատանքը. բարելավեց իր անդամների վիճակը և բնակչության վստահությունը ձեռք բերեց:

Միությունը և առանձին արտելներին կից կազմակերպվեցին մի քանի կոոպերատիվ-արդյունաբերական հիմնարկություններ, արագացներ, սղոցարաններ և այլ գործարաններ:

Յերբ պատերազմի և քայքայման տարիներում նաով չկար, առանձնապես շատ ծանրա-

ցավ անայնագործների վիճակը, վորովհետև մութը հասնելուն պես՝ նրանք պետք է թողնեյին իրենց գործը, և զրկվեյին մեծ յեկամուտից:

Միությունն ոգնության յեկավ իր անդամներին և իր արագացների ու գործարանների կողքին սկսեց փոքրիկ ելեքտրակայաններ շինել, վորոնք մեծ ծախսեր չեյին պահանջում վառելիքի կողմից, քանի վոր այդ կողմերում անտառներ շատ կան:

Գյուղացիների խճիթներում պայծառ լույս սփռեցին առաջին լամպակները:

Տնայնագործները հիմա աշխատել սկսեցին նաև յերեկոները: Նրանց վաստակը համարյա կրկնապատկվեց և, բացի դրանից, դեռ ելի ժամանակ է մնում թե գիրք կարդալու և թե հասարակական գործերով զբաղվելու:

Ամեն մի այդպիսի փոքրիկ կայարան լուսավորում է մի քանի գյուղեր, վորոնք գտնվում են նրանից 5—6 վերստի վրա:

Ահա այս ճանապարհով, Նովգորոդ նահանգի անայնագործ գյուղացիները միանալով և իրենց Միությունը կազմելով, 1920 թվից մինչև 1923 թվը, այսինքն յերեք տարվա ընթացքում, այդ խուլ գավառում 9 ելեքտրական կայաններ շինեցին, վորոնց լուսով 90 գյուղ լուսավորեցին:

Մինչև անգամ հիմա յեյ, յերբ համեմատա-

տաքար այնքան եժան ե նավթը, նրանց լուսավորութեան ծախար ավել չի այն ծախսից, վորը նրանք կունենային, յեթե նավթ վառեյին:

Իսկ վերջին ժամանակները նրանց Միությունն աշխատում եր փոքրիկ ելեքտրական շարժիչներ (մատորներ) հարմարեցնել տնայնագործական աշխատանքի մեքենաներին:

Հաստատ կարելի յե ասել, վոր այդ ել կհաջողվի նրանց և այն ժամանակ տնայնագործը այլևս ստիպված չի լինի որն ի բուն իր մեքենան դարձնելու. այդ աշխատանքը ելեքտրականութունը կանի, իսկ նա միայն իր ուզած գործը կանի՝ կանոնավոր աշխատող մեքենայի վրա:

«Տնայնագործ-Միությունը» մի այսպիսի ծրագիր ել ունի. ելեքտրական ուժ ստանալու համար ոգտվել հոսող գետերի ուժից և այդ նպատակով յերեք մեծ ջրային (հիդրոէլեքտրական) ելեքտրոկայարաններ շինել, — այն ժամանակ ելեքտրականութունը ել ավելի եժան կլինի, բոլոր աշխատանքների համար մատչելի կլինի:

ՈՐԻՆԱԿ ՎԵՐՅՐԵՔ ՇՈՒՆԳԵՆՅՈՒՆԵՐԻՑ ՅԵՎ
ՎԱԼԳԱՅՅԻՆԵՐԻՅ.

Այն, ինչ վոր մենք պատմեցինք, հեքիաթ չե:
Այս բոլորը յեղել ե ու լինում ե Խորհրդ-

դային Հանրապետութեան սահմաններում, այդ աշխատանքները կատարում են մեր ամենակագմակերպված և գիտակից գյուղացիները:

Դեռ Խորհուրդների 8-րդ Համագումարին Խորհրդային Խղհանութունը անհրաժեշտ գտավ, վոր, ինչքան կարելի յե, շուտով ելեքտրոֆիկացիայի յենթարկվի մեր յերկիրը, այսինքն, պետք ե ձգտել, վոր յելեքտրականութեան միջոցով ամենուրեք հեշտանա բանվորի և գյուղացու աշխատանքը:

1921 թվին ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը մի ծրագիր հաստատեց այն մասին, թե ինչպես պետք ե աստիճանաբար, բայց համառ քայլերով, մի շարք տարիների ընթացքում, մեր հանրապետութեան մեջ ելեքտրականացման մեծ աշխատանքներ կատարվեն:

Ամեն մի վայրում, վորտեղ այդ հնարավոր ե, պետք ե հետևել շունգենյիների և մյուս առաջավոր գյուղացիների որինակին և կոոպերացիայի, գիտութեան ու ելեքտրոֆիկացիայի միջոցով բարձրացնել ու բարելավել տնտեսութունը:

ԻՆՁԻՑ ՍԿՍԵԼ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ.

Գյուղական վայրերում ելեքտրոֆիկացիայի իրագործումը պետք ե կատարվի կոոպերացիայի

միջոցով: Ամեն մի կոոպերատիվ անտեսություն կարող է իր վրա վերցնել այդ գործի նախաձեռնությունը:

Ամենից առաջ, պետք է կոոպերատիվ ընկերությանը կից մի փոքրիկ հանձնաժողով կազմել բանիմաց և այդ գործի հաջողությանը հավատացող մարդկանցից:

Այս հանձնաժողովը պետք է կատարի հետևյալ նախապատրաստական աշխատանքը.

1) Իրենց գյուղի կամ գավառակի ելեքտրականացման ծրագիրը կազմել և հաշվել, թե ինչ կնստի ելեքտրականություն անցկացնելը.

2) Պարզել, թե այդ բանի համար զբաղական ինչ միջոցներ են պետք և ինչպես պետք է այդ միջոցները ձեռք բերել.

3) Ժողովրդի մեջ ագիտացիա մղել ելեքտրոֆիկացիայի իրականացման նպատակներով:

Չպետք է քաշվել ու վախվիսելով մոտենալ գործին, ասելով, թե անփորձ ենք: Մենք բոլորս ել գործի ու աշխատանքի մեջ ենք սովորում: Ճիշտ են ասել, վոր ով սրտանց կաշի մի գործի, նա յեւ գլուխ կբերի դա:

ԻՆՉՊԵՍ ԿԱԶՄԵԼ ԾՐԱԳԻՐԸ.

Ելեքտրոֆիկացիայի լավ ծրագիր կարող է կազմել միայն լավ մասնագետ ելեքտրիկը:

Յեթե հանձնաժողովի կազմի մեջ այդպիսին չկա, ապա պետք է գտնել այդ մասնագետին և նրա աջակցությունն ստանալ:

Խորը նահանգական քաղաքներում և մինչև անգամ շատ գավառական քաղաքներում կան այդպիսի մասնագետներ: Նրանք աշխատում են ժողովրդական անտեսության խորհուրդների և պետական այլ հիմնարկությունների ու կոոպերատիվ կենտրոնների մեջ: Շատ հաճախ նրանց կարելի յե գտնել հարևան գործարաններում:

Բայց անհրաժեշտ է, վոր այս մասնագետ ելեքտրիկը մանրամասն տեղեկություններ ստանա այն վայրի մասին, վորտեղ ելեքտրականություն պիտի անցկացվի:

Նախապատրաստական աշխատանքներ տանող հանձնաժողովը պարտավոր է հավաքել և մասնագետին տալ այդ բոլոր անհրաժեշտ տեղեկությունները:

Ամենից առաջ պետք է պարզել, թե այդ վայրի կարիքների համար ելեքտրականության ինչ քանակություն կհարկավորվի:

Այս բանն իմանալու համար անհրաժեշտ է պարզել, թե այդ շրջանում ինչ գյուղեր, ինչ գործարաններ, արհեստանոցներ և այլ բնակավայրեր կան, նրանցից յուրաքանչյուրը քանի տուն և բնակիչ ունի, բացի այդ, ինչ հեռավո-

րության վրա յեն գտնվում նրանք իրարից և ալլն: Այս բոլորը պետք է նշանակել այդ տեղի քարտեզի վրա:

Պետք է նաև հաշվել, թե քանի լամպակներ կարելի կլինի անցկացնել խրճիթներում, քանի շարժիչ է պետք, ինչ աշխատանքների համար, — գյուղատնտեսական թե՞ տնայնագործական: Բացի այդ, անհրաժեշտ է նշանակել, թե բնակչութիւնն ինչով է զբաղվում, տարեկան ինչքան և ինչպիսի մթերքներ են հավաքվում և ինչ յեղանակներով են նրանք վերամշակվում:

Յեթե մոտերքում, 10 վերստից վոչ հեռու, ելեքտրակայարաններ կամ թե՛ նրանց լարերը (վորոնց միջոցով ելեքտրականութիւնն է անցնում մի տեղից մյուսը) կան, ապա պետք է իմանալ, թե արդյո՞ք կարող են նրանք տվյալ շրջանի կարիքների համար ելեքտրականութիւն բաց թողնել և ի՞նչ քանակով ու ի՞նչ պայմաններով:

Նույնպես և անհրաժեշտ է տեղեկանալ մոտակա արդյունաբերական ձեռնարկների վարչութիւններին, թե կա՞ արդյոք հնարավորութիւն՝ ոգտվել նրանց շարժիչներին՝ ելեքտրականութիւն ստանալու համար:

Առանձին ուշադրութիւն պետք է դարձնել մոտակա գետակի, ինչպես և ջրաղացների վրա,

և պարզել, թե այդ գետակը վորքա՞ն ուժ կարող է տալ և թե ինչպե՞ս պետք է հարմար կերպով ոգտագործել նրա ուժը:

Յեթե այսպիսի հետազոտութիւնը ցույց կտա, վոր ելեքտրականութիւն ստանալու համար անհրաժեշտ է սեփական ելեքտրակայան հիմնել, այդ դեպքում որ առաջ պետք է վորոշել, թե վորն է ձեռնտու, — նավթով բանող շարժիչներ պետք է դնել, թե՛ շողիյով. իսկ այս հարցը պարզելու համար անհրաժեշտ է իմանալ, թե տվյալ տեղում ի՞նչպիսի վառելիք կա, ինչքա՞ն հեշտ է այդ վառելիքը ստանալը կամ բերելը և ինչքա՞ն ծախս կնստի դա:

Ծրագիրը կազմելու համար անհրաժեշտ տեղեկութիւնները պետք է հավաքված լինեն այս յեղանակով:

Տ Ե Ղ Ե Կ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն Ն Ե Ր

այն տրամի մասին, ուր յենքադրվում է էլեքտրակա-
նութիւն անցկացնել.

Հ ա Ր Գ Ե Ր.

1. Վոր գյուղերն էք ուզում ելեքտրոֆի-
կացիայի յենթարկել*): 2. Տվյալ շրջանում գրտ-

*) Յույց տալ նահանգը, գավառը, գավառակը, գյուղը: Տըր-
վելիք տեղեկութիւններին կցել և այդ վայրի քարտեզը, վորտեղ
պետք է նշանակվեն բոլոր գյուղերը, խորհրդային տնտեսութիւն-
ները և ագարակները ու նրանց մեջ գտնված տարածութիւնը
մասշտաբով:

նվող գլուղների, խորհրդային տնտեսությունների
և ագարակների թիվը: 3. Բնակչության թիվը
ամեն մի գլուղում առանձին վերցրած: 4. Տնա-
տերերի թիվը: 5. Կովերի թիվը: 6. Ձիերի թի-
վը: 7. Մնացած մանր ու խոշոր անասունների
թիվը: 8. Շրջանում գտնված վարելահողի քա-
նակը: 9. Ինչպիսի հողեր կան (սևահող, վարե-
լահող, կավախառն, ավազախառն և այլն): 10.
Հողերը ի՞նչ քանակով են, ամենաշատը ի՞նչ խո-
րությամբ հնարավոր է վարել: 11. Վո՞րքան
հողեր ունեն խորհրդային տնտեսություններն ու
ագարակները և վո՞րքան հող կա ընդհանուր ող-
տագործման մեջ: 12. Մշակման սխտեմը ի՞նչ
պիսին է (յեռամյա, թե միամյա սերմնափո-
խությամբ և այլն): 13. Վո՞րքան վարելահողեր
կան, վորոնք մշակման են յենթարկվում բնակ-
չության կողմից: 14. Շրջանում վո՞րքան մար-
գագետիկներ ու խոտհարքներ (չայիրներ) կան:
15. Անտառները քանի՞ դեպյատին տարածություն
են բռնում, ի՞նչ տեսակ ծառեր են բռնում այն-
տեղ: 16. Կա՞ տորֆ, և քանի դեպյատին տա-
րածությամբ: 17. Տորֆաշերտի խորությունը:
18. Այգիներն ու բանջարանոցները քա՞նի դեպ-
յատին տարածություն են բռնում: Զրարբի՞ յեն:
19. Ի՞նչ տեսակի մրգեր ու բանջարեղեններ են
հասնում այնտեղ: 20. Սովորաբար ի՞նչ են

ցանում գլուղացիները (գարի, ցորեն, վար-
սակ) և միջին քանակով վո՞րքան բերք են ստա-
նում դեպյատինից: 21. Տեխնիքական ինչ բույ-
սեր են մշակվում (կտավատ, կանեփ, ծխախոտ
և այլն), քանի՞ դեպյատին են բռնում դրանք և
ի՞նչպիսի բերք է լինում: 22. Շրջանի սահմաննե-
րում գետ կա՞. գետի անունը: 23. Գետի վրա
կա՞ն ջրաղացներ: 24. Շրջանի սահմաններում
կա՞ն արդյոք շոգեշարժ և նավթով գործող ալրդաց-
ներ և յեթե կան, քանի՞ ձիու ու ժ ունի նրանցից
յուրաքանչյուրը: 25. Շրջանում ինչ գործարաններ
կան: 26. Այդ գործարաններում ի՞նչ շարժիչներ
են աշխատում: 27. Այդ գործարաններն ունե՞ն
արդյոք ելեքտրական մեքենաներ: 28. Քա՞նի
ձիու ու ժ ունեն դրանք: 29. Կա՞ն արդյոք սղո-
ցարաններ: 30. Շրջանում ի՞նչպիսի տնայնա-
գործական զբաղմունքներ են զարգացած: 31.
Շրջանում քանի՞ տնայնագործներ են աշխատում:
32. Տնայնագործները տարեկան քա՞նի ուր են աշ-
խատում և որական քանի՞ ժամ: 33. Տարվա ըն-
թացքում տնայնագործների շինած իրերի քա-
նակը և դրանց արժեքը: 34. Հողատակի ջուրը
ի՞նչ խորության մեջ է գտնվում: Զրհորների խո-
րությունը: 35. Նավթի, ածուխի և տորֆի գինը
այդ շրջանում: 36. Կերոսինի գինը այդ շրջա-
նում: 37. Ամենամոտ ելեքտրակայարանները:

Այս ձևով հավաքած տեղեկությունները, ինչպես և այդ շրջանի քարտեզը կամ հատակագիծը հանձնաժողովը պետք է հանձնի մասնագետ ելեքտրիկին:

Այս տվյալների հետ ծանոթանալով, վերջինս կարող է գաղափար կազմել տվյալ շրջանի տեղադրված ղրուկի մասին: Սա շատ անհրաժեշտ է, քանի վոր առանց այդ տեղեկությունների հնարավոր չի ելեքտրականացման այնպիսի ծրագիր կազմել, վոր տեղական բնակչության համար և՛ հարմար լինի և՛ ձեռնտու:

ԻՆՉ ԾԱԽՍ Ե ՊԱՀԱՆՋ ՈՒՄ ԵՆԵՔ-
ՏՐՈՖԻԿԱՑԻԱՆ.

Առաջուց ասել, թե ինչքան կնստի այսինչ գյուղի կամ գավառակի ելեքտրոֆիկացիան, — շատ դժվար է. տնտեսական և բնական պայմաններից շատ բան է կախված:

Կարելի չէ ասել, վոր ելեքտրոֆիկացիան եժան կնստի այն տեղերում, ուր մեծ մեծ գյուղեր կան և իրարից մոտ են:

Յեթե հնարավորություն կա ելեքտրակայանը հիմնել վորևե գործարանի կամ այլ ձեռնարկության կից, ապա զգալի չափով պակաս կլինեն պահանջվելիք անհրաժեշտ ծախսերը:

Վորոշ պատկեր տալու համար մենք բերում ենք հետևյալ որինակը.

Յեթե վորևե ձեռնարկության մեջ կա տաս ձիու ուժ ունեցող շարժիչ (շողիյով, նավթով կամ ջրով պտտվող), այդ դեպքում շատ հեշտ է այդ մեքենայի կողքին մի փոքրիկ ելեքտրոմեքենա դնել, վորը կարող է լույս տալ 16 մոմանոց 300 ելեքտրական լամպակների, իսկ ցերեկ ժամանակ նա կարող է շարժման մեջ դնել 2—3 փոքրիկ շարժիչների, վորոնց ուժով մենք կարող ենք կախել, երնել (թեղը քամուն տալ), գերաններ սղոցել, հարդ կտրտել, ջրհան մեքենան դարձնել, և այլն:

Այդպիսի մի ելեկտրական մեքենան իր պարագաներով Մոսկվայում արժի 900 ռուբլի:

Թեկերն ու մեքենան կարգի գցելն ու աշխատանքները պետք է հաշվել առանձին:

Մեքենաներն ինչքան մեծ լինեն, այնքան համեմատաբար եժան կնստեն այդ աշխատանքները:

30—35 ձիու ուժ ունեցող շարժիչի համար կարելի չէ վերցնել դինամոմեքենա, վորը մինչև 9000 լամպակների լույս կարող է տալ և մի քանի շարժիչներ դարձնել:

Այսպիսի մեքենայի գինը (իբ բոլոր պարագաներով) մոտ 3000 ռուբլի չէ:

Յերկար պղնձաթելերի մեկ կիլոմետրը կար-
ժենա մոտ 450 ռուբլի, չհաշված փայտե սյուներն
ու սարքի գցելը:

Ելեքտրական մի լամպակի սարքելը (խրճի-
թի մեջ) արժե մոտ 4 ռուբլի, լամպակի ար-
ժեքն ել հետը:

Մոտիկ սյունից դեպի խրճիթը ելեքտրակա-
նություն անցկացնելը արժի մոտ 5 ռուբլի:

Ի՞նչ ՊԵՍ ԶԵՌԻ ԲԵՐԵԼ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ՆՅՈՒԹԱԿԱՆ
Մ Ի Զ Ո Յ Ն Ե Ր Ը.

Յերբ արդեն հայտնի յե ելեքտրոֆիկացիայի
համար անհրաժեշտ դրամական միջոցների մո-
տավոր գումարը և թե ինչ կնստի ելեքտրակա-
կանությունը,—հանձնաժողովը պետք ե լուրջ
քննության առնի այն հարցը, թե վորտեղից ինչ
կարգով և ինչ ժամանակամիջոցով կարելի յե
ստանալ այդ անհրաժեշտ միջոցները:

Մեր խորհրդային Իշխանությունը հիմա շատ
ե աղքատ, ուստի և չի կարող զգալի ոգնու-
թյուն ցույց տալ ելեքտրոֆիկացիայի գործին:
Ամենից առաջ պետք ե սեփական ուժերի վրա
հույս դնել և միայն այն ժամանակ կարելի յե
մասնակի ոգնություն հուսալ, յերբ հավաքված
կլինեն սեփական թեև քիչ՝ միջոցները: Կողմնա-
կի ոգնությունը — պետական փոխառություն

ե, վարկը և այլ նման ոժանդակությունները:

Գործը հաջողությամբ առաջ տանելու համար
հանձնաժողովը պետք ե բացատրի և պարզի
բնակչությանը, թե նա ինչ ոգնություն ե ստանա-
լու ելեքտրականությունից: Փաստացի տվյալնե-
րով և թվերով ու որինակներով պետք ե ապա-
ցուցել, վոր առաջիկա ծախսերը հետո կրկնակի
կծածկվեն այն ոգուտներից, վոր կունենան
նրանց տնտեսությունները ելեքտրական ուժի
շնորհիվ:

Անհրաժեշտ տեղեկությունները պետք ե
վերցնել այն հաշիվներից, վորոնցով այդ վայրի
ելեքտրոֆիկացիայի ծրագիրն ու նախահաշիվն
են կազմված: Ավելի համոզեցուցիչ կլինեն այն
տեղեկությունները, վորոնք հարևան գյուղերի
գործնական աշխատանքից են վերցված, վորտեղ
արդեն՝ խելացիորեն և քիչ ծախսեր կատարելով՝
անց ե կացրած ելեքտրականություն:

Շատ ոգտակար կլինի՝ տեղական գրադարանի
համար ելեքտրոֆիկացիայի վերաբերյալ հնարա-
վորին չափ շատ գրքեր և սլավատներ բերել
տալ, դասախոսություններ կարդալ և լուրջ ու
մատչելի գրքերի խմբական ընթերցումներ կազ-
մակերպել և այլն:

Այս աշխատանքներին պետք ե կոչվեն տեղա-
կան ուսուցիչները, տեխնիկներն ու գյուղատն-

տեսները, ինչպես և այն անձինք, վորոնք ծանոթ են ելեքտրականութեան հետ:

Այդ ուղղութեամբ, վորքան լավ ու լայն տարվին պրոպագանդան ու ագիտացիան, այնքան բնակչութիւնը սիրով կհամաձայնի պահանջելիք անհրաժեշտ ծախսերը հոգալ:

Նախապատրաստական այս աշխատանքները տանելուց հետո, կոոպերատիվի վարչութիւնը պետք է ելեքտրոֆիկացիայի հարցը դնի ընդհանուր ժողովի (կամ թե՛ լիազօրների ժողովի) քննութեանը: Այս ժողովը վերջնականապես վորոշում է ելեքտրոֆիկացիայի ծրագրի իրականացման հարցը տվյալ շրջանում:

Ժողովը պարտավոր է կոոպերատիվի միջոցներից մի վորոշ գումար հատկացնել ելեքտրոֆիկացիայի գործին և վորոշում հանել, վոր կոոպերատիվի յուրաքանչյուր անդամն այդ նպատակով այսինչ ժամանակամիջոցում այսքան դրամ մուծի կառուցող հանձնաժողովի գանձարկը: (Դրամի տեղ կարելի յե և միջոցներ—տեղում սահմանված գներով հաշված):

Այս ճանապարհով մի հատուկ դրամադուլիս կգոյանա ելեքտրոֆիկացիայի համար: Հավաքված գումարները պետք է պահել բանկում կամ թե՛ խնայողական դրամարկղում:

Ամբողջ գործը վարելու համար պետք է կո-

ոպերատիվի վարչութեանը կից ընտրել մի փոքրիկ, բայց համերաշխ աշխատող կառուցող հանձնաժողով:

Իսկ յերբ արդեն պարզ է սեփական դրամագլխի քանակը, այն ժամանակ կարելի յե վարկի հարցը բարձրացնել:

Պետք է դիմել տեղական վարկային հիմնարկութիւններին (վարկային ընկերութիւններին, բանկերին և այլն) և պարզել, թե ինչ չափով նրանք կարող են վարկ բանալ այդ գործի ավարտման համար:

Յեթե գործը ցույց կտա, վոր ելեքտրոֆիկացիայի համար շատ միջոցներ են պահանջվում և բնակչութիւնը չի կարող մի տարվա ընթացքում այդ միջոցները հավաքել,— չպետք է շվարել. շունգենցիներն ել մի տարվա ընթացքում չկարողացան ավարտել իրենց ծրագիրը:

Կարևորը սկսելն է միայն: Առաջին տարին կարելի յե պատրաստել շինարարական նյութերը, փայտե սյուները, մեքենաները պատվիրել, անհրաժեշտ ելեքտրո-տեխնիկական նյութերը գնել և այլն, իսկ հաջորդ տարին արդեն անցնել շինարարական բուն աշխատանքներին:

Թո՛ղ ավարտված լինի ծրագրի մի մասը միայն. բոլորը կտեսնեն, վոր արդեն մոտ են նպատակին: Ահա այս հանգամանքը կվողկորի

գյուղացիներին, նրանց հավատ կներշնչի, սկսաված գործի հաջողութիւնը կապահովի և կոգնի՝ անհրաժեշտ միջոցները շուտ հավաքելուն:

Հիշենք, վոր ելեքտրականութիւնը մեզ վոչ միայն լույս և տալիս, այլ և ուժ (վորով մենք կարող ենք ամեն տեսակի գործ անել), վորն այնքան հեշտացնում և բնակչութեան աշխատանքը և այն մի քանի անգամ ավելի արտադրական դարձնում:

Աշխատավորները համար մեր յերկիրը մի դրախտ կդառնա. ելեքտրոֆիկացիան մի անհրաժեշտ աստիճան է՝ այդ լավ որերին հասնելու համար:

ՈՒՐՀՐԳԵՅԻՆ ՍՐՑ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԺՈՂՈՎՈՐԻՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ

— Հ ա յ կ ա կ ա ն ս ե կ ց ի ա —

Մոսկվա, Նիկոլսկի փող. № 10.

- Ի. ՍՏԱԼԻՆ.—Գյուղացիական հարց: Գիւր 50 կոպ.
Ի, ՍՏԱԼԻՆ.—Ազգային հարցը: (Տպագրւում է):
Վ. ԼԵՆԻՆ.—Պատգամներ յերիսասարդության. գիւր 15 կ.
Ն. ԿՐՈՒՊՍԿԱՅԱ.—Լենինի պատգամները ժողովրդական լուսավորության մասին: Գիւր 20 կ.
Զ. ՅԱՎՈՐՍԿԱՅԱ.—Կլարա Յեսկին (կենսագր.): Գիւր 10 կ.
Ն. ՏՈՒՐՅԱԿՈՒՂՈՎ.—Ազգային հարցը յեվ դպրոցը: Գիւր 40 կ.:
Բ. ԺԱՎՈՐՈՆԿՈՎ.—Հասարակագիտությունը I աստիճանի դպրոցում:
Ն. ԵԼԻՉԱՐՈՎ.—Ինչ վորոշեց կուսակցության XIV համագումարը:
Ա. ԴՄԻՏՐՅԵՎ.—Տգիտությունը յեվ սնանկասությունը: Գիւր 15 կոպ.
-
- Մ. ԼԻՎԵՆՍԿԻ.—Գյուղատնտեսական հարկ: Գիւր 20 կ.
ՅԵՍԻՊՈՎ.—Գյուղացիության պահանջները յեվ խորհրդային դպրոցի ծրագրերը: Գիւր 12 կոպ.
Պ. ՎԼԱՍՈՎ.—Հողի մշակումը յերաւոյ ժամանակ: Գիւր 40 կոպ.
Լ. ՅՈՋԵՖՈՎԻՉ.—Գյուղ կանգնի գերան կկոսի (կոոպերացիան գյուղում): Գիւր 30 կոպ.
Ի. ՊՐԻՅԱՊՈՒՍԿԻ.—Աստու կամքը բե՞ գյուղատնտեսական գիտությունը:
ԳՈՒԳԼԻՆ.—Փորոք փայտից մինչեվ տակտ:
Ա. ԿՐԱՎՉԵՆԿՈ.—Թե ինչպես կարելի յե գյուղում ելեհտականություն անցկացնել:
Ա. ՍԿՈՄՐՈՒՆՈՎ.—Սոաջին ոգևորությունը հիմանդ կենդանուն:

- Ա. ԲՐԱՆՍՏՈՒՐԳ.—Ընտանի կենդանիների վարակիչ հի-
վանդությունները:
- Ն. ՍԵՄԱՇԿԱ.—Թոփախս. (պակեբազարդ):
- Բ. ԳԻՆՍՏՈՒՐԳ.—Յերեխաների վարակիչ հիվանդություն-
ները:
- Վ. ԲՐՈՆՆԵՐ.—Վեներական ախտեր. (պակ.) Գիներ 25 կ.
Ա. ՍՊԵՐՆԱՍԿԻ.—Մոր ալբեմարանը. (պակ.):
- Ն. ՍԵՄԵԿԻՆ.—Առեվը, նրա վորդիները յեվ բուներ:
(Տպագր.):
- Ա. ՌՈՒԲԻՆՇՏԵՅՆ.—Ուղտից մինչեվ այեռալան: (Տպ.
Վ. ՅԱԶՎԻՅԿԻՅ, —Մարդկային բնակարանի պատմութ.:
- Մ. ԳՈՐԿԻՅ.—Յերիսասարդ գրողը: Մարդը:
- Ա. ՍԵՐԱՖԻՄՈՎԻՉ.—Պատմվածքներ:
- Դ. ՄԱՄԻՆ-ՍԻԲԻՐՅԱԿ.—Մոծակի յեվ արջի մասին: (Պատ-
կեբազարդ): Գիներ 13 կոպ.:
- Պ. ՈՐԼՈՎԵՅ.—Համբողջություն այեռալանով: (Պատկե-
բազարդ): Գիներ 20 կոպեկ:
- Պ. ՈՐԼՈՎԵՅ.—Բիմիկոս Կուզկան: (Պատկեբազարդ): Գի-
ներ 25 կոպեկ:
- Ա. ԿՈՒՊՐԻՆ.—Յերկրի խորքերում: (Պատկեբազարդ): Գի-
ներ 15 կոպեկ:
- Ա. ՆԵՎԵՐՈՎ.—Ինչպես էյին ապրում սիկնիկները յեվ
ինչ արեց արնինե գինվորը: (Պատկեբազարդ): Գիներ
16 կոպ.:
- Ա. ԿՐԱՎՉԵՍԿԱ.—Ինչպես Սաֆոն կարմիր բանակային
դարձավ: Գիներ 35 կոպ.:
- Ֆ. ՖՈՔՍ.—Միևիստ մեկ ժամով: (Պատկեբազարդ): Գիներ
20 կոպեկ:
- ՅԵ. ՌԱԴԻՆ.—Պիոներ, պահպանիր առողջությունը: Գիներ
10 կոպեկ:
- ՌԻԺՈՎ.—Պատանի պիոներ: (Ժողովածու): (Տպագր.):

Դիմել՝ Центриздату, Москва, Никольская 10.

Կամ՝ Կապուսով Գ. Պետրովսկին:

<< Ազգային գրադարան

160281682

ԳԻՆԵ 20 ՀԱՊԵԿ

11115
ИНСТИТУТ
ВОСТОЧНОВЕДЕНИЯ
Академия Наук
СССР

А. КРАВЧЕНКО

Как крестьяне
устраивают у себя
электричество

На армянском яз.

Центральное Издательство Народов Союза С.С.Р.

Москва

Никольская 10.

187